

Kapitel 5

Svenska kyrkans medlemmar 2023–2051

Jonas Bromander

Flera faktorer som rör Svenska kyrkan styrs i hög grad av demografin. Det handlar om ekonomin, men också om hur man ska organisera sig. Likaså är kyrkans demokrati en effekt av medlemskårens fördelning då valmanskåren består av just medlemmar 16 år och äldre. Därmed kan vi dra rimliga slutsatser om kyrkans framtida förutsättningar utifrån demografiska data. Strukturuomvandlingar, avgiftsintäkter, utjämningsystemets och demokratins utformning är exempel på några av de förändringar som kyrkan står i och inför. Som organisation har Svenska kyrkan alltså en lång rad utmaningar att hantera framöver. Att möta dessa utmaningar kräver högt satta mål, hårt arbete, bra strategier och goda beslutsunderlag. Men det krävs också realistiska bilder av hur framtiden kan komma att gestalta sig och vilka förutsättningar man har att förhålla sig till. Det mesta om framtiden vet vi väldigt lite om, men när det kommer till befolkningsstrukturer (det som ibland kallas demografi) är det möjligt att dra vissa slutsatser om framtiden. Detta görs med utgångspunkt från de fakta som finns om dagens befolkning. Vi vet hur många som i dag bor i Sverige inom respektive årskull och vi vet hur stora andelar i respektive årskull som brukar avlida. Likaså vet vi hur många barn som föds av kvinnor i olika åldersgrupper etc.

Med bland annat dessa basfakta blir det möjligt att göra prognoser för hur befolkningen sannolikt kommer att se ut om tio-tjugo-trettio år. Självklart bör man inte tolka siffrorna för ”bokstavligt”, men framskrivningarna ger ändå en rimlig och realistisk bild av riktningen. Samtidigt blir prognoserna allt mer osäkra ju längre tidshorisont de siktar på.

Svenska kyrkans medlemskår har historiskt i hög grad varit en spegling av befolkningen i sin helhet. Men successivt har den bilden kommit att förändras. Variationen kommer sig både av att befolkningen förändras genom migrationseffekter och medlemskåren påverkas av faktorer såsom dop, inträden och utträden. Dessa faktorer låter sig dock analyseras med hjälp av demografisk metod då de är starkt korrelerade med ålder och för in- och utträden även med kön. Inom respektive årskull varierar antalet medlemmar, avlidna medlemmar, ut- och inträdda medlemmar etc. Dopen, som i sin tur påverkar medlemstalet, är i hög grad en effekt av hur många som föds. Genom att kombinera kyrkans egna datauppgifter med allmänt välkända fakta om befolkningens struktur, har det varit möjligt att ta fram den prognosrapport du nu har framför dig.

År 1951 antogs lagen om religionsfrihet i Sverige, vilken trädde i kraft den 1 januari 1952.¹ Fram till dess var det inte möjligt att lämna Svenska kyrkan utan att samtidigt ansluta sig till ett annat godkänt trossamfund. Syftet med föreliggande text är att beskriva hur Svenska kyrkans medlemskår kan komma att utvecklas fram till år 2051, vilket markerar 100 år sedan religionsfrihetslagen infördes. Prognoserna täcker således det första seklet av fri religiös tillhörighet i Sverige.

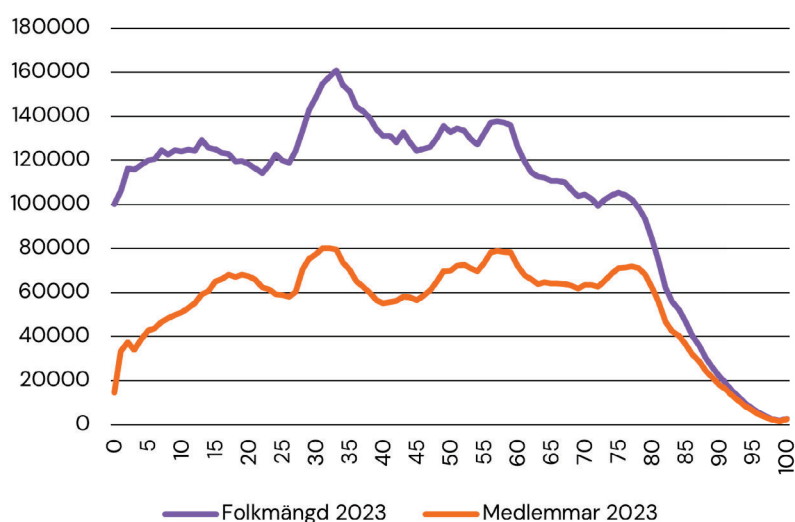
1 Religionsfrihetslag (1951:680) | Sveriges https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/religionsfrihetslag-1951680_sfs-1951-680/riksdag

Den grundläggande principen för framskrivningarna

Den grundläggande principen för framskrivningarna är att varje årskull skrivs fram ett år i taget, för att sedan korrigeras för de komponenter som påverkar utvecklingen. Basåret är 2023, dvs det år som i analysen utgör de faktiska värdena. För åren 2024-2051 redovisas prognoser. Figur 1 visar befolknings- och medlemskurvan per ålder för 2023 och det är således de kurvorna som successivt korrigeras över tid. Befolkningskurvans utveckling baserar sig på Statistiska centralbyråns befolkningsframskrivningar. Befolkningsunderlaget och dess antagna utveckling utgör också grunden för delar av medlemsframskrivningen.

I Figur 1 är tydligt att de två kurvorna för folkmängd och medlemmar följer ett liknande mönster, även om de ligger på olika nivåer. Den största skillnaden syns bland de yngsta åldersgrupperna. Barnafödandet har varit ganska stabilt de senaste 20 åren, med en tydlig minskning de senaste två åren – men det syns inte i medlemskurvan. Däremot har antalet dop minskat under lång tid, vilket har gjort att medlemskurvan har börjat peka tydligt nedåt.

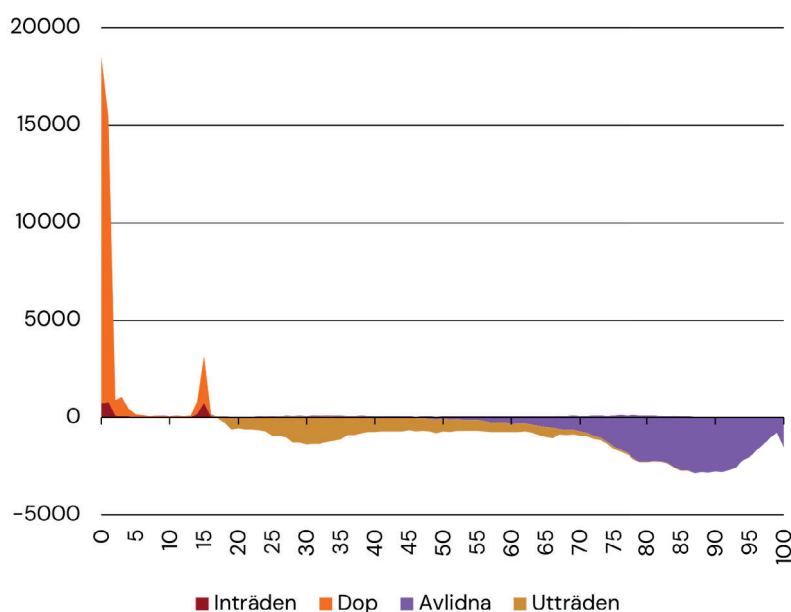
Figur 1: Befolknings- och medlemskurva per ålder 2023

Såväl i befolkning som bland medlemmarna framträder de tre stora kullar som föddes på 40-, 60- och 90-tal. Det är i dessa ålderssegment som Svenska kyrkan har som flest medlemmar. Vid prognostidens slut är 40-talisterna (med några undantag) avlidna, många av 60-talisterna gamla pensionärer och 90-talisterna börjar närma sig pensionen.

För en demografisk analys av medlemstalet i Svenska kyrkan behöver man initialt skapa förståelse kring hur förändringar av medlemstalen sker i respektive årskull. Skedde inga förändringar hade det räckt med att addera ett levnadsår per år till varje individ i respektive årskull.

Figur 2 anger för hela medlemskåren hur många individer som döpts, aktivt inträtt, aktivt utträtt och avlidit under 2023. De förändringskomponenter som utesluts är de som har med flyttat att göra. Såväl inrikes som utrikes. Inrikesflyttarna är inte relevanta på riksnivå då de summerar till noll. Flyttar man från ett ställe i Sverige till ett annat så påverkas inte medlemskapet i sig. Stiftens medlemsförändring drivs dock till olika del av flyttströmmarna vilket gör dem relevanta då medlems-talen prognostiseras per stift. Migrationseffekterna är både osäkra och relativt marginella och har därför inte alls tagits med i analysen annat än indirekt, då de spelar en viss roll i SCBs befolkningsprognos och självklart kan immigranter både inträda, döpas, utträda och avlida. Emigranter som folkbokförs utomlands förlorar sin stiftstillhörighet men kvarstår som medlemmar. Det rör sig om ca 10 000 individer per år enligt statistik fram till 2015 vilket är sista året uppgifterna finns i VisA-plattformen.

Figur 2: Förändringseffekter per ålder 2023

Dopen är i hög grad koncentrerade till människors första år i livet, samt i anslutning till konfirmandålder (15-åringar). Även inträden i övrigt är koncentrerade till dessa åldrar. Om än knappt synbart i diagrammet sker en del inträden också i högre åldrar.

Kyrkoutträdena, vilka tillsammans med de avlidna innebär att kyrkan förlorar medlemmar, sker främst i åldrarna 25-35 år, medan dödsfallen dominerar i de äldsta åldrarna. Figur 2 anger antal inom respektive årskull för respektive komponent. Det antalet utgör en andel av alla som var medlemmar 2022, dvs året innan 2023. Läger vi således till ovanstående utträden och avlidna till medlemstalen i Figur 1 och drar bort de döpta och de inträdda, landar vi på 2022 års medlemskurva. Detta utgör den grundläggande principen för hur prognosmodellen är framtagen. Men, från och med nu räknar vi framåt i stället för bakåt. Ett år i taget har räknats fram med utgångspunkt från hur stor andel av 2022 års medlemmar händelserna under 2023 har påverkat. I nästa avsnitt förklaras hur respektive förändringskomponent har konstruerats.

Nu har dock alla analyser gjorts på stiftsnivå, eftersom utträdesbenägenhet, dopsed och även dödlighet varierar mellan stiftet. Allt är också uppdelat på kön, eftersom män och kvinnor relaterar på olika sätt till det kyrkliga medlemstalet. Den nationella framskrivningen utgör summan av alla 13 stift. Ålder, stift och kön har alltså varit styrande för hur starka effekter medlemstalet påverkas med.

Förklaring av förändringsfaktorer

Som tidigare nämnts påverkas medlemskårens utveckling över tid av flera faktorer. Vissa av dessa faktorer är relativt förutsägbara, även om tidplanen kan vara osäker, medan andra är betydligt svårare att prognostisera. I en typisk befolkningsprognos beaktas dödlighet (mortalitet), födelsetal (nativitet) och folkmflyttningar. Dessa faktorer är också centrala vid en framskrivning av Svenska kyrkans medlemskårs storlek. För Svenska kyrkan är dock även dop, aktiva inträden och utträden viktiga komponenter. Samtliga förändringskomponenter har redovisats unikt för män respektive kvinnor, eftersom vi vet att flera av komponenterna varierar med kön.

Dödligheten påverkar antalet individer som förväntas avlida inom respektive årskull och kan variera beroende på faktorer som ålder, kön, hälsa och levnadsstandard. Under pandemiåren upplevde vi en viss överdödlighet, vilket förväntas leda till en underdödlighet under de kommande åren. Därför kommer framskrivningarna att baseras på dödligheten bland medlemmar 2023 i förhållande till kullarnas storlek 2022. Det finns dock anledning att kontinuerligt justera effekten av dödligheten. Å ena sidan kan man anta att pandemins effekter på dödligheten fortfarande har viss betydelse då flera relativt unga avled med Covid19 och därför inte kan avlida i äldre ålder. Å den andra sidan lever många allt längre, vilket gör att genomsnittsåldern successivt ökar.

Dödligheten beräknas på hur stor andel inom respektive årskull som under 2023 avled i förhållande till årskullens storlek 2022. Detta antal raderas från nästkommande års medlemmar hos alla som då är ett år äldre.

Dödligheten väntas öka i medlemskåren de närmaste 10 åren från ca 70 000 per år till ca 78 000 omkring 2034. Det beror på att medlemskåren i dag består av stora kullar i dryga 80-årsålder.

Födelsetal/doptal: Födelsetalen påverkar Svenska kyrkans medlemstal i det att de utgör basen för dem som döps. De allra flesta som döps enligt Svenska kyrkans ordning gör det upp till 4 års ålder. Det framgår av Figur 2. Även 14-15 åringar utgör en substantiellt stor dopålder. För dem rör det sig om dop i anslutning till konfirmation. Särskilt höga är talen det första levnadsåret då ca 18 procent av alla nyfödda i Sverige döps. Dessa utgör hela 45 procent av alla som döptes 2023.

I dag är dock födelsetalen historiskt låga och Statistiska centralbyrån antar att talen ska fortsätta ner och vända uppåt omkring år 2029. Eftersom framtiden i detta avseende är osäker blir också framtida doptal svårprognostiserade. Därtill har doptalen innan pandemin minskat kraftigare än nedgången i födelsetal. Under pandemin blev dopen ytterligare märkbart färre, beroende på deltagarrestriktioner. Efter det (2022) skedde en rekyl uppåt, vilken höll i sig även 2023.

Dopen utgör också en del av församlingarnas verksamhet som är möjlig att påverka. Prognosmodellen bygger på att Svenska kyrkan lyckas vidmakthålla dopnivån från 2023. En indikator som talar för att det är möjligt är konfirmandtalens ökning under senare år. Men det finns sannolikt skäl att justera dopeffekten över tid.

Dopframskrivningen beräknas utifrån andelen individer av samtliga födda i varje årskull som döptes under 2023. Denna andel appliceras sedan på de prognostiserade befolkningstalen från Statistiska centralbyrån (SCB) fram till 2051. Därmed är doptalen beroende av SCB:s prognoser för nativitet och befolkningsframskrivningar fram till 2051.²

Folkomflyttningar: Folkomflyttningar omfattar både immigration (inflyttning) och emigration (utflyttning), samt flyttar mellan kommuner och församlingar. För Svenska kyrkan har migrationseffekterna liten inverkan på medlemstalet och beaktas därför inte i prognoserna. Däremot påverkas stiftens olika beroende på hur medlemmarna flyttar mellan dem. Därför tar stiftsprognoserna hänsyn till flyttnettot. På nationell nivå är dessa förändringar dock ett nollsummespel och illustrerades därför inte i Figur 2. Folkomflyttningar kan ske oregelbundet och är delvis konjunktur känsliga. De individer som främst flyttar mellan stiftet är i de yngre ålderssegmenten, särskilt unga vuxna som söker sig till utbildningsorter och nytt arbete. I takt med att färre unga har döpts och medlemstalen i lägre åldrar successivt sjunker, avtar också omflyttningarnas effekt på det totala medlemstalet. Eftersom det kan finnas viss variation i flyttmönstren mellan åren har ett genomsnitt av flyttnettot för åren 2021-2023 använts för framskrivningarna.

Folkomflyttningarna beräknas på hur stor andel av medlemmarna inom respektive årskull som i genomsnitt (2021-2023) har flyttat in i/ut ur stiftet. Den andelen används sedan för att beräkna nästkommande års flyttnetto.

Aktiva inträden: I takt med att allt fler människor inte längre tillhör Svenska kyrkan har de aktiva inträdena börjat utgöra en viktigare faktor för medlemsutvecklingen. Det finns helt enkelt fler icke-medlemmar som kan komma i fråga för inträde. Personer över 12 år som aktivt söker inträde i Svenska kyrkan benämns som ”aktiva inträden”. Somliga av dessa är döpta sedan tidigare, andra döps och ytterligare en grupp döps inte. I Kbok

² Folkmängd efter region, inrikes/utrikes född, ålder och kön. År 2024 – 2070. PxWeb

finns två kategorier av inträde. Antingen ”inträde via dop” eller också enbart ”inträde”. En central grupp i detta avseende är de 15-åringar som inte döpts som barn, men gör det i anslutning till sin konfirmation. Eftersom dopseden blivit successivt svagare samtidigt som nedgången i konfirmationsseden brutits förväntas allt fler ungdomar framöver att inträda i anslutning till sin konfirmation. De inträden som i Kbok benämns som ”inträde via dop” har i denna framskrivning beräknas i dopeffekten per ålder. Som inträde i detta sammanhang utgår vi från dem som under 2023 aktivt inträdde, utan att döpas. Det vill säga så som dessa registrerats i Kbok, nämligen som ”inträde”. Det förekommer i olika sammanhang lite olika typer av siffror i detta avseende. På kyrkans hemsida ”Svenska kyrkan i siffror” summeras alla ”inträde i anslutning till dop” och ”inträden” över 12 år till ett inträdesvärde. Det kan vara motiverat när man avser att redovisa en totalsumma av inflöde till Svenska kyrkan, men när syftet är en mer detaljerad analys är det angeläget att hålla isär storheterna och redovisa dem var för sig.

Inträden beräknas på hur stor andel inom respektive årskull som under 2023 inträdde av dem som var ickemedlemmar 2022 (Total folkmängd- medlemmar). Den andelen adderas till nästkommande års medlemstal per årskull + 1 år.

Aktiva utträden: Ända sedan religionsfrihetslagen infördes 1951 har det varit möjligt att stå utanför ett religiöst samfund i Sverige. Men det är först sedan relationsförändringen mellan Svenska kyrkan och staten (år 2000) som utträdestalen har blivit omfattande. De aktiva utträdena påverkas dock av flera externa faktorer, vilka gör dem svårprognostiserade. Dels drivs utträdena på vart fjärde år då det är kyrkoval, eftersom valet aktualiserar medlemskapet på ett sätt som motiverar somliga till utträde. Dessutom kan mediala händelser påverka utträdena, vilket inte minst blev ett faktum 2016.³ Den övergripande trenden är dock att utträdestalen successivt sjunker. Det beror å ena sidan på att allt färre människor numera är medlemmar, således kan inte lika många lämna kyrkan nu som tidigare. Å den andra sidan handlar det om att de mest utträdesbenägna

3 Bromander och Johnsson 2017

redan har lämnat Svenska kyrkan. Visserligen fyller det på med ytterligare utträdesbenägna i yngre åldrar. Men de som numera blir medlemmar som barn och längre fram i livet kan tänkas utträda har en på totalen starkare relation till Svenska kyrkan eftersom de blev medlemmar genom föräldrars val i nära anslutning till födsel. Många har också själva gjort ett aktivt val att döpas i anslutning till sin konfirmation. Deras relation till Svenska kyrkan kan därmed antas vara något starkare än för den stora grupp som tidigare blev medlemmar automatiskt genom födsel, som effekt av föräldrarnas i sin tur automatiska medlemskap i Svenska kyrkan. Innan 1996 föddes man in i Svenska kyrkan under förutsättning att en av föräldrarna var medlemmar. Dessa hade i sin tur blivit medlemmar på samma grund. Från och med 1996 är dopet medlemsgrundande.

Det är ett välkänt faktum att utträdena ökat under samtliga valår sedan 2001. För kyrkovalsår (2025, 2029, 2033 etc) har utträdeseffekten därför skruvats upp något. *Utträdeseffekten beräknas på hur stor andel inom respektive årskull som under 2023 har utträtt ur Svenska kyrkan i förhållande till antalet medlemmar året innan. Detta antal raderas från nästkommande års medlemmar hos alla som då blivit ett år äldre. Prognostiserade valår har utträdena uppgraderats med 20 procent för män och 15 procent för kvinnor.*

Eventuella felkällor: En medlemsframskrivning av detta slag utgör inte en förutsägelse om hur verkligheten kommer att bli. Det kan ske oförutsedda händelser som delvis eller helt förändrar bilden men det finns också inbyggda felaktigheter i de antaganden som modellen bygger på. I Kbok registreras allt som händer under ett år, i det här fallet 2023. I analysen relateras det till medlemskårens storlek 2022. Modellen tar dock inte hänsyn till om de olika "transaktionerna" berör en individ flera gånger. I teorin (modellen) är respektive händelse relaterad till en unik individ. En och samma individ kan dock både inträda, flytta och avlida under ett och samma år. Det är tre händelser som lägger till två medlemmar i ett stift (inträde och inflytt), medan det i samma stift tar bort en individ eftersom den avlidit. Det blir en individ extra till detta stifts medlemsantal för nästkommande år. Men skulle allt vara korrekt hade det blivit en

minus. Nu kanske dessa multipla transaktioner hör till ovanligheten, men de är ändå viktiga att nämna som eventuella felkällor. Vi vet heller inte om nuvarande kyrkovalsystem kommer att se ut på samma sätt år 2051. En förändring kan få effekt för medlemsutvecklingen framöver, inte minst utträdesnivåerna.

Eftersom det finns fel- och osäkerhetskällor kommer kyrkokansliet utvärdera utfallet regelbundet och, vid behov, korrigera prognosen.

Framskrivningar

Antalet medlemmar beräknas sjunka för varje år över överskådlig tid och i den meningen utgör inte analysen något nytt. Däremot ger analysen en sammanhållen beskrivning av tidtabellen för denna minskning och hur kraftig den kan komma att bli. Därtill ger analysen en större förståelse för den regionala utvecklingen samt hur effekten av de olika komponenterna kan komma att förändras över tid. Framskrivningen ger även en god indikation om hur det medlemssegment som oftast är yrkesverksamt ca 30–67 år) förändras över tid. Det är angeläget för att få en bättre bild av Svenska kyrkans ekonomiska förutsättningar.

Figur 3 visar mycket information om både befolkning och medlemsantal, samt hur de förhåller sig till varandra. Inledningsvis visas den faktiska utvecklingen av befolkning och medlemsantal i hela landet under perioden 1972–2023. Fram till mitten av 1990-talet minskade antalet medlemmar långsamt. Men i slutet av 1990-talet började nedgången gå snabbare. Det sammanfaller med att dopet blev medlemsgrundande år 1996.

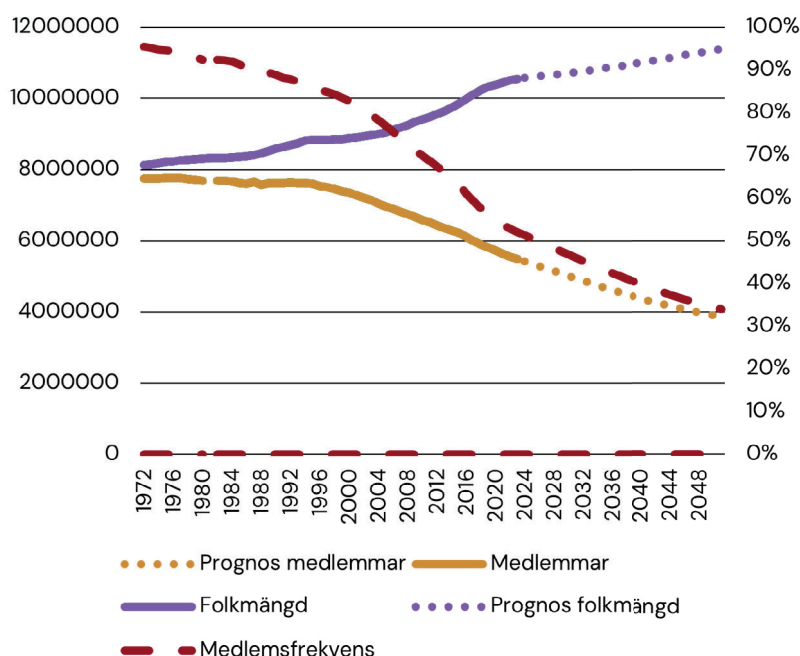
Befolkningen har ökat i olika takt fram till 2023, men under de senaste åren har ökningen saktat in, inte minst på grund av högre utvandring och färre födselar.

År 1972 speglade Svenska kyrkans medlemsbas i stort sett hela befolkningen, även om vissa invandrargrupper var underrepresenterade. Då var 95 procent av alla folkbokförda i Sverige

medlemmar. År 2023 hade den andelen sjunkit till 52,1 procent och det finns goda skäl att anta att medlemskåren knappast längre utgör en statistiskt representativ del av den svenska befolkningen.

Den streckade kurvan i Figur 3 (som läses av på den högra axeln) visar hur stor andel av befolkningen som är, har varit, eller förväntas vara medlemmar i Svenska kyrkan.

Figur 3: Medlems- och befolkningsutveckling 1972–2023 och framskrivning 2024–2051.

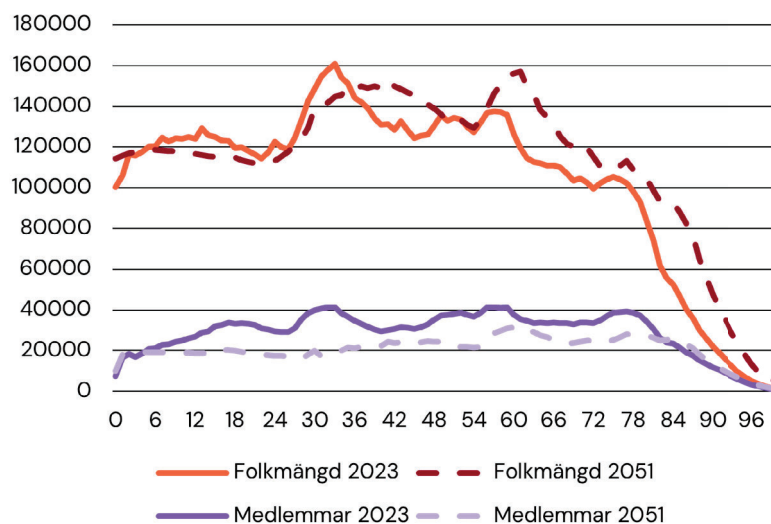
Den prognostiserade trenden indikerar att medlemsminskningen är som kraftigast under de närmaste åren, för att sedan plana ut något. Särskilt dödligheten bland 40-talisterna bedöms ge den effekten. Utifrån de antaganden som ligger till grund för modellen landar vi 2051 på ett medlemstal på 3,86 miljoner. Det innebär en minskning från 2023 på 29,6 procent, eller 1 625 063 individer. Samtidigt som medlemmarna blir färre förväntas befolkningsstorleken öka enligt SCBs prognos. Ökningen är dock mer blygsam än vad den var för ca 10 år se-

dan, då invandringen i hög grad drev på befolkningsökningen. Svenska kyrkans medlemmar beräknas således att under 2026 vara under 50 procent av folkmängden. År 2051 beräknas Svenska kyrkans medlemskår utgöra 1/3 av den svenska befolkningen (34%).

Utträden och dödsfall väntas fortsätta vara högre än dop och aktiva inträden. Detta trots att dopen i föreliggande modell har antagits ligga kvar på 2023 års nivå och att utträdena förväntas minska i takt med medlemstalets minskning. Initialt redovisades ett befolknings- och medlemsdiagram med ålderskurvan för 2023. I Figur 4 redovisas hur den kurvan beräknas förändras över tid. Diagrammet anger värden för 2023 och 2051. Helldragna linjer gäller för 2023 medan 2051 års värden är streckade. Det innebär att den årskull som är 30 år på den helldragna linjen ska jämföras med de som är 58 på den streckade. De kommer nämligen att vara 28 år äldre 2051 än vad de var 2023.

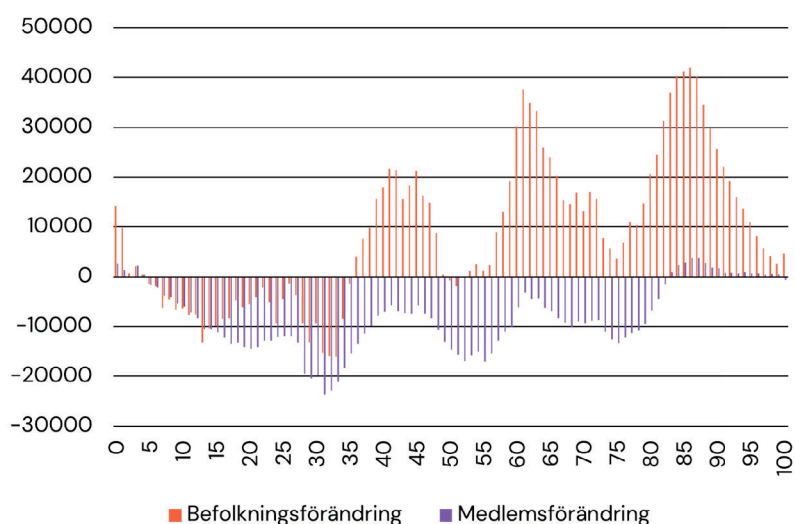
Redan tidigare har konstaterats att befolkningen blir större, men i diagrammet framgår att det är i de äldre ålderssegmenten som ökningen är som tydligast, medan befolkningen i delar av de yngre ålderssegmenten minskar. Ett annat sätt att uttrycka detta är att befolkningen blir allt äldre.

Figur 4: Medlemsframskrivning per ålder 2023 och 2051

Medlemskåren väntas plana ut fram till 2051. Endast de som föddes på tidigt 1990-tal och i dag är dryga 30 år kommer att utgöra en medlemstopp 28 år senare. 60-talisterna som i dag utgör en stor medlemsgrupp bedöms däremot inte utgöra en särskilt dominerande grupp vid prognosperiodens slut. Det är en effekt av såväl utträdesbenägenhet som en viss minskning på grund av dödlighet.

För att få en bättre bild av hur förändringen påverkar olika åldrar har jag i Figur 5 subtraherat värdet för respektive ålder 2051 från samma ålder 2023. Det ger en bild av förändringens storlek per ålder. Att mindre kullar ersätts av större och vice versa är naturligt, men gällande kyrkomedlemskapet är effekten större än så.

Figur 5: Befolknings- och medlemsförändring 2023–2051 för respektive ålder

Att medlemskåren väntas bli äldre blir tydligt i diagrammet. Folkmängdens ökning på 872 000 individer är dock mer blygsam än medlemsminskningen på drygt 1,6 miljoner individer. Medlemsminskningen sker också i samtliga åldrar förutom bland de allra äldsta, 80+. Inom statlig och kommunal förvaltning uttrycks i dag oro över framtida finansiering av välfärden på grund av att vi sannolikt blir fler äldre som kommer att behöva hjälp. Samtidigt uttrycks oro för att såväl skolor som förskolor måste läggas ner på grund av lågt barnafödande.⁴ Utifrån diagrammet är det lätt att förstå den oron. Samtidigt ska man ha klart för sig att den arbetsföra delen av befolkningen (30–67 år) väntas öka med 394 tusen individer fram till prognosperiodens slut. Först därefter torde de riktiga problemen börja då den yrkesverksamma gruppen fylls på med betydligt färre individer. Hur det blir med den saken vet vi dock inte. Vi vet inte om barnafödande och invandring ökar. Vi vet heller inte om pensionsåldern kommer att höjas substantiellt under prognosperioden.

4 Sveriges kommuner och regioner.

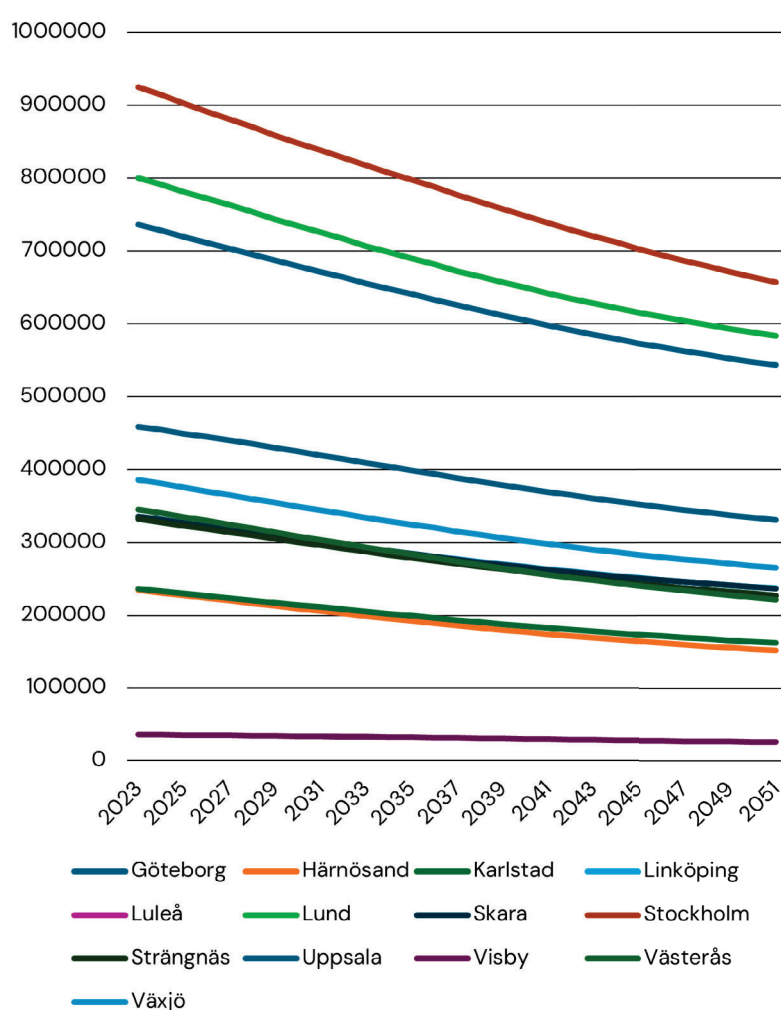
Kyrkans medlemstal minskar främst bland de unga. 32-åringarna förväntas vara närmare 50 000 färre år 2051. Men den stora utmaningen är sannolikt att den yrkesverksamma delen av befolkningen (30-67 år) minskat med 872 tusen individer fram till 2051. Samtidigt väntas pensionärskollektivet (68+ år) att minska med 240 tusen individer. Betalande kyrkomedlemmar minskar således med över en miljon individer. De som sedan kan väntas fylla på med kyrkoavgift efter prognosperiodens slut väntas bli betydligt färre än de som under de närmaste åren går in i yrkeslivet. Faktum är att de medlemmar som 2051 är mellan 0-29 år är ca 500 tusen färre än vad de är i dag. Dessa går då in i yrkeslivet och förväntas successivt bli huvudfinansiärer av Svenska kyrkan under seklets andra hälft.

Stiftsframskrivningar

Svenska kyrkan rymmer en lång rad geografiska variationer, såväl vad gäller befolkningsstruktur som medlemstal som gudstjänstsed. Därför menar jag att det är angeläget att fånga de lokala variationerna i ett sammanhang som detta. Risken är annars att läsaren förlitar sig på rikssiffrorna som intäkt för hur det ser ut i den egna församlingen eller stiftet. En annan risk är att man avfärdar rikssiffrorna med motiveringen att de ändå inte gäller den egna enheten. I det följande kommer stiftens framtida utveckling att diskuteras. Det betyder inte att alla församlingar i respektive stift förväntas gå samma öde till mötes, även där råder stor variation. De pastorat som dominerar stiftsprognosernas utfall är naturligtvis de med flest kyrkotillhöriga. Dessa utgör helt enkelt störst andel av stiftets total. Skillnaden mellan enheterna inom stiftet kan dock förväntas bli större än skillnaden mellan stiftet. Genom att redovisa stiftens utfall blir det förhoppningsvis lättare för läsaren att förstå den logik som prognosen bygger på och än tydligare se varför skillnader uppträder. Då blir det möjligt att bedöma hur den egna enheten (församling/pastorat) kommer att utvecklas i förhållande till stift och kyrkan i sin helhet.

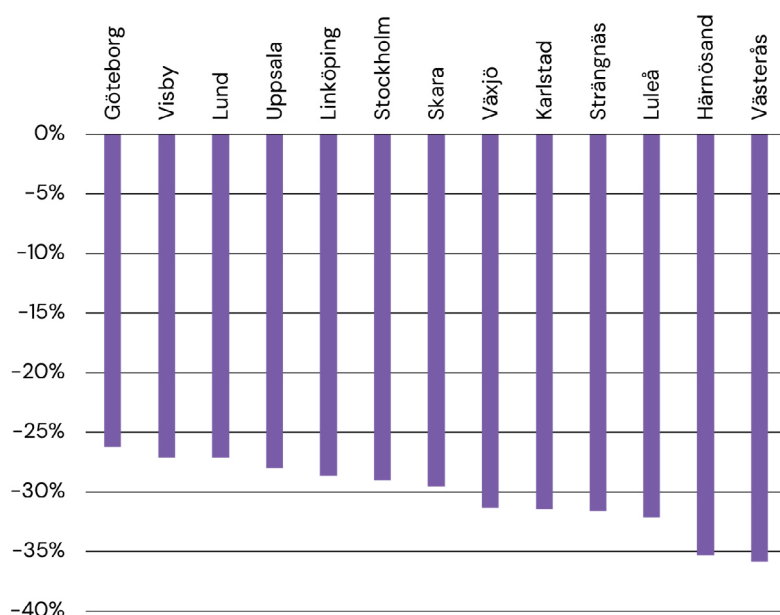
Riksprognosen utgör summan av stiftsprognoserna. Stiften varierar vad gäller såväl dopsed som in- och utträden. Även åldersstrukturen inom medlemskåren varierar. Men inte minst varierar flyttnettot. Vissa stift förlorar mer på utflyttning än vad man vinner på inflyttning, medan andra går i motsatt riktning. Därför har varje stifts förändringseffekter anpassats till deras respektive utgångsläge. Figur 6 anger stiftens prognostiserade medlemsutveckling 2023–2051.

Figur 6: Medlemsframskrivning 2023–2051 per stift.

Utgångsläget (2023) varierar kraftigt mellan stift. Stockholms stift har drygt 900 000 medlemmar, medan motsvarande nivå för Visby är drygt 36 000. Riktningen för de 13 stift är dock densamma och den liknar i hög grad rikstrenden. Däremot varierar minskningshastigheten tydligt, vilket blir än tydligare i Figur 7. Där framgår att Göteborgs stift klarar sig bäst (-26 procent) medan Västerås stift (-35,8 procent) beräknas få den kraftigaste minskningstakten 2023-2051.

Figur 7: Förändringstakt i respektive stift 2023-2051

Skillnaderna mellan stift kan vara intressant att exemplifiera med hjälp av extremerna Göteborg och Västerås.

Västerås stift har i dag många unga och unga vuxna (14-22 år). Även Göteborgs stift har många medlemmar bland unga och unga vuxna. Till skillnad från Västerås har Göteborgs stift ett positivt inflöde tack vare dragkraften från universitetet. Därtill är flyttnettot positivt i Göteborg även i äldre åldersgrupper. Möjligen kan man förvänta att många av de som lämnar Västerås för studier på annan ort skulle komma tillbaka för etablering i arbetslivet. Den effekten är relativt svag, särskilt i

jämförelse med Göteborgs stift som har en betydligt mer positiv inflyttningstrend efter 25 års ålder. Därtill bor en relativt hög andel äldre i Västerås stift. Faktum är att hela 17 procent av de tillhöriga är 70 år eller äldre. För Göteborgs stift rör det sig om 14 procent äldre. Det innebär att stora andelar av medlemskåren kommer att avlida under de närmaste 25 åren, detta gäller särskilt i Västerås stift.

Avslutning

Föreliggande medlemsframskrivning baserar sig på kända demografiska fakta kring hur motsvarande utveckling har sett ut de senaste åren. Det handlar såväl om dödlighet som dopbenägenhet, om kyrkointräden och kyrkoutträden. Utifrån dessa fakta är framställningen rimlig. Däremot måste man ha klart för sig att de fakta som utgör grund för analysen inte är konstanta över tid samt att det kan ske samhällsförändringar som omkullkastar framskrivningens fundament. Det är en prognos och inte en förutsägelse.

Att medlemskåren blir mindre borde vara förväntat för de flesta. Möjligen är såväl hastighet som geografisk variation inte lika självklar. Huruvida minskningen på 1,62 miljoner (29,2%) är mycket eller litet beror på perspektiv, men det kommer att ge konsekvenser för hur Svenska kyrkan kommer att kunna verka i framtiden. Att Svenska kyrkan fortsatt är en stor organisation råder inget tvivel om. Hela en tredjedel av befolkningen väntas vara medlemmar i organisationen 2051. Det är mycket, men en avsevärt lägre andel än i dag. Såväl den relativa som den nominella minskningen lär få betydelse för hur Svenska kyrkan kan komma att verka framöver. En effekt av detta skriver Sara Fransson om i denna publikation, nämligen att icke-medlemmar också engagerar sig i kyrkan. Medlemskap är således inte en förutsättning för engagemang.

Somligt av av de förändringskomponenter som diskuterats i detta kapitel är svårt att göra något åt, dödligheten är det tydligaste exemplet. Det är dessutom den faktor som påverkar medlemstalets utveckling mest. Mycket annat borde dock gå att påverka.

Även om analysen indikerar en rimlig utveckling av medlemstalen givet vissa grundläggande förhållanden borde Svenska kyrkans målbild kunna ställas högre. Skulle fler kunna inträda, färre utträda och fler döpas än vad analysen anger? Med en sådan målbild krävs sannolikt ett medvetet arbete för att bryta den trend som nu gäller.

Framskrivningarna för stiftet utgör summan av hela stiftet. Inom respektive stift finns dock stor variation. Somliga pastorat kommer därför att tappa betydligt mer än vad som är fallet för Västerås stift, medan andra klarar sig bättre än Göteborgs stift. Men förhoppningsvis kan resonemangen om det som driver på utvecklingen vara vägledande då församlingar och pastorat ska förstå sin egen framtida utveckling. För enskilda pastorat kommer den prognostiserade utvecklingen sannolikt att påverka såväl ekonomi och demokrati som kontakten med människor i stort. Avståndet mellan kyrka och samhälle blir helt enkelt successivt allt större.

Sannolikt behöver organisationens företrädare på alla nivåer nu hålla åtminstone två tankar i huvudet samtidigt. Den första handlar om huruvida och i så fall på vilket sätt Svenska kyrkan ska försöka bromsa medlemsminskningen. Är det angeläget och hur ska det i så fall gå till? Den andra handlar om på vilket sätt Svenska kyrkan ska förbereda sig på att verka som en mindre aktör i ett samhälle där allt fler står utanför organisationen, man betalar inte avgift, deltar inte i val och för många (och allt fler) gäller att man inte ser eller har skolats in i Svenska kyrkans seder och traditioner.

Referenser

Bromander, J. & Jonsson, P. 2017. *Medlemmar i rörelse. En studie av förändringar i Svenska kyrkans medlemskår*. Uppsala: Svenska kyrkan.

Sveriges kommuner och regioner, webbsida om demografins utmaningar: <https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/medborgardialogsamverkan/stodochverktygforattmotademografinsutmaningar.86995.html>